

III. ABDURRAHMAN
İLK KURTUBA HALİFESİ
MARIBEL FIERRO

VakıfBank Kültür Yayınları: 0085

Tarih: 027

III. ABDURRAHMAN

İLK KURTUBA HALİFESİ

MARIBEL FIERRO

Özgün adı

'Abd al-Rahman III

The First Cordoban Caliph

Türkçesi

Firdevs Bulut Kartal

Genel Yayın Yönetmeni

Dr. Hüseyin Yorulmaz

Tasarım ve Yayın Kimliği

Bülent Erkmen

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama

Faruk Özcan

Editör

Burcu Bayer

Son Okuma

Dr. Mehmet Yılmaz Akbulut

VakıfBank Kültür Yayınları

Büyükdere Caddesi

No: 97 – Kat 4

Şişli 34394 İstanbul

Telefon: 0 212 354 5730

www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr

Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2021

© Maribel Fierro, 2005

ISBN 978-605-7947-92-5

Kitabın Türkçeyayın hakları AnatoliaLit

Telif Hakları Ajansı aracılığıyla

VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek

şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar

dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın

hiçbir elektronik veya mekanik araçla

çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve

mali hakları saklıdır.

This translation of 'Abd al-Rahman III

The First Cordoban Caliph is published

by VakıfBank Kultur Yayinlari by

arrangement with Oneworld Publications.

Baskı

Ofset Yapımevi

Şair Sokak No: 4, Çağlayan Mahallesi,

34410 Kağıthane, İstanbul

Telefon: 0 212 295 86 01

Sertifika No: 45354

1. Baskı: Ocak 2021

III. ABDURRAHMAN
İLK KURTUBA
HALİFESİ

MARIBEL FIERRO

TÜRKÇESİ
FİRDEVS BULUT KARTAL

MARIBEL FIERRO

İspanyol tarihçi Maria Isabel Fierro Bello, Madrid'deki İspanya Ulusal Araştırma Merkezi (CSIC), Ortadoğu Çalışmaları bölümünde kıdemli araştırmacıdır. Doktorasını 1985'te, Madrid Complutense Üniversitesinde, Batı İslam tarihi üzerine yaptığı çalışmayla alan Fierro, kariyeri boyunca Chicago Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde, Princeton Üniversitesi Yakındoğu Çalışmaları Merkezinde, Paris Sosyal Bilimler İleri Araştırmalar Enstitüsünde, Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesinde, California Üniversitesi Santa Clara'daki İslam Araştırmaları Merkezinde, Kudüs'teki İbrani Üniversitesi İleri Araştırmalar Enstitüsünde ve Princeton, New Jersey'deki İleri Araştırmalar Merkezinde misafir araştırmacı olarak çalıştı. 2020 yılında Amerikan Felsefe Derneğine üye seçilen Fierro'nun başta *The New Cambridge History of Islam: The Western Islamic World Eleventh to Eighteenth Centuries* (2 cilt; Cambridge University Press, 2010) adlı önemli derleme çalışması olmak üzere, pek çok kitap, kitap bölümü ve araştırma makalesi bulunmaktadır.

FİRDEVS BULUT KARTAL

1991 İstanbul doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları mezunudur. University College London'da (UCL) doktorasını tamamlamaktadır. Açılım Kitap'tan çıkan *Mevlid: İslam Dünyasında İbadetler ve Dindarlık*, Matbu Yayınları'ndan çıkan *Doğu ve Batı'nın Ötesinde Asya ve Avrupa* kitaplarının çevirmenidir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 7

1 BÖLÜM

III. Abdurrahman'ın On Dört Günlük Mutluluğu (912-961) 13

2. BÖLÜM

İkinci Emevi Halifeliğinden Önce Endülüs (8.-9. Yüzyıllar) 19

Endülüs Neydi / Neresiydi?..... 19

Endülüs'ü Fetheden Müslüman Kabileler:

Araplar Ve Berberiler 22

Fethedilen Nüfus ve İhtida Süreci 26

Emevi Emirleri: Merkezileşme, Hukuk ve Vasilik 32

Dış Düşmanlar 39

3. BÖLÜM

Emevi Gücünün Çöküşü ve III. Abdurrahman Tarafından Yeniden Toparlanması (912-928) 45

Müslümanlar Müslümanlara Karşı: Emevilerin Araplar, Berberiler ve Müvelledler ile Çatışmaları 45

Emeviler Emevilere Karşı: Emir Abdullah Dönemi (888-912) 50

Yeni Bir Başlangıç: III. Abdurrahman'ın Emir Olması (912) 53

Merkezi Toprakların Kontrol Altına Alınması ve

Hafsunilerin Yenilgisi (912-928) 57

Sınır Bölgeleri 64

4. BÖLÜM

Hilafet ve Güçlenme (929-961) 71

Halife Unvanının Kabulü ve Altın Para Basılması 71

Sınır Bölgelerinde Emevi Hâkimiyetinin Yayılışı:

Tuleytula ve Sarakusta'nın Düşüşü 78

İhanet: Simancas – Alhandega Savaşı (939).....	82
Hıristiyan Azınlıklarla İlişkiler	86
Kuzey Afrika Siyaseti ve Fatımiler ile Yaşanan Çatışmalar	92

5. BÖLÜM

Halifenin Ailesi ve Adamları	99
Halifenin Ailesi.....	99
Kılıç Kuşanan Adamlar, Kalem Kuşanan Adamlar	104
Köleler ve Hadımlar	110
Hiyerarşiler ve Müslüman Nüfusta Eşitlikçilik	113
Hıristiyanlar ve Yahudiler.....	119

6. BÖLÜM

Halifelüğün İnşası: Sopalr, Taşlar ve Kelimeler	127
Ödül ve Ceza	127
Kurtuba ve Medînetüzzehrâ	131
Tarih Yazımı	138
Âlimler ve Edipler.....	142
Din Politikaları ve Mâlikî Kimliği.....	147

7. BÖLÜM

III. Abdurrahman'ın Ardında Bıraktıkları	157
---	------------

EK

III. Abdurrahman Hakkında Bildiklerimizi Nerden Biliyoruz?....	163
Kaynakça	167
Dizin	173

ÖNSÖZ

Bu kitapta Müslüman İspanya olarak geçen kavram, kitabın tamamında çoğunlukla Endülüs'e işaret etmektedir (sayfa 9'daki haritaya bakınız). Bunun iki sebebi vardır. Öncelikle Endülüs, günümüzde İspanya ve Portekiz olmak üzere iki farklı ülkeye ait bölgeyi kapsayan siyasi ve coğrafi bir toprak bütünüydü. Öte yandan, Endülüs'ün var olduğu dönemlerde İspanya ve Portekiz'den söz etmek henüz mümkün değildi; esasen ikisinin de kısmen Endülüs Müslümanlarına karşı savaşı takiben kurulan ülkeler olduğunu unutmamak gerekir.

Kitapta, Arapça terimler yazılırken fonetik işaretler kullanılmamıştır. Arapçadaki 'ayn sesi, '(ters kesme işareti) ile ifade edilmiştir.

Arapça isimler, erkek aile atalarının isminin ardından gelen ilk isimle birleştirilerek verilmiştir. Akrabalık, "oğlu" anlamına gelen *ibn* [*bin*] ve "kızı" anlamındaki *bint* kelimeleriyle ifade edilmiştir, ancak aile kütükleri çok net bir biçimde erkek tarafından devam ettiği için, *bintin* (kaynaklarda) sadece ilk isimden sonra geldiğini not etmek gerekir. Buna örnek olarak Ahmed bin Muhammed bin Ebü'l-'Abda veya Fatıma bint 'Abdullah bint Muhammed binti Abdurrahman isimleri verilebilir. İsimlerde göz önünde bulundurulmuş diğer bir etken, kişiler ve aileler arasındaki farklı bağlantılara işaret eden *nispet* durumudur: Bunlar kabile, coğrafi ya da hukuki bağlantılar olabilir. Sırayla örnek olarak şunlar verilebilir: Lahmî (Arap Lahm kabilesinden gelen kişi), Kurtubî (Kurtubalı olan kişi) ve Mâlikî (Mâlikî mezhebine mensup kişi). *Künye*, ortada mevzu bahis isimde bir çocuk olup

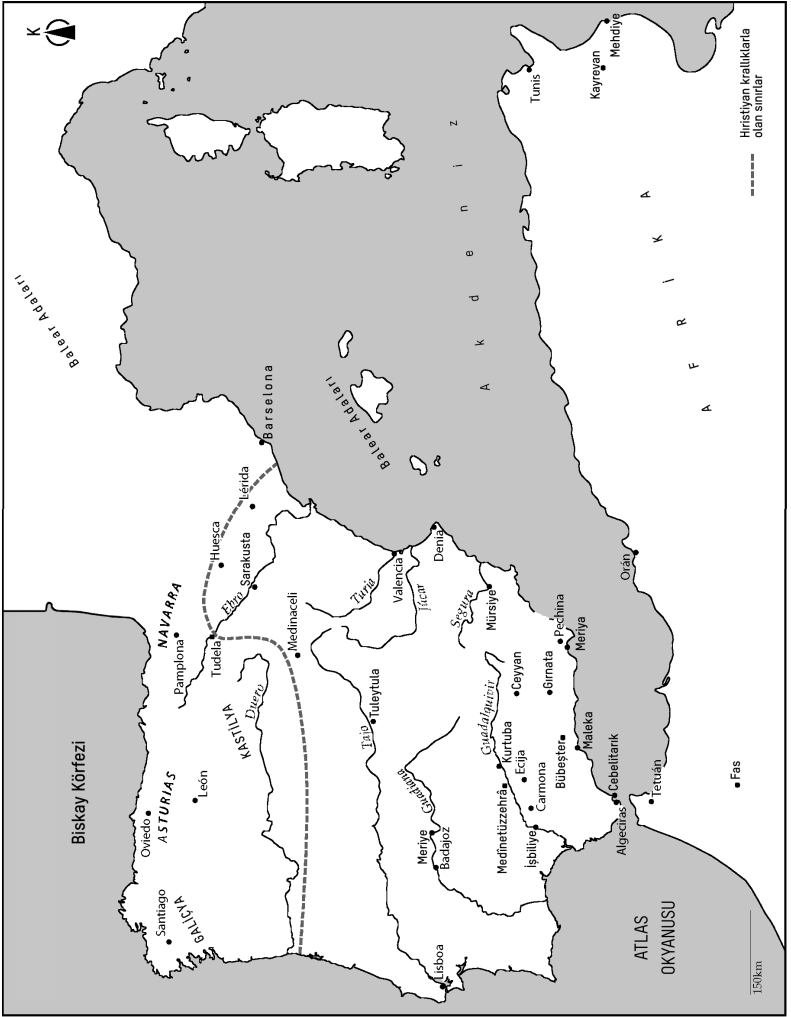
olmaması fark etmeksizin, bir kişiyi birinin baba ya da annesi olarak tanımlayan ismin bir parçasıdır. Mesela Abdurrahman'ın *künyesi* Ebü'l-Mutarrif (Mutarrif'in babası) idi, ancak oğullarından hiçbirinin adı Mutarrif değildir.

İsimden önce gelen "Beni" kelimesi ("Beni Haccac", "yani Haccac'ın oğulları" gibi) soydaş bir gruba işaret eder.

Tarihler miladi takvime göre verilmiştir. Örneğin 948-949 şeklinde ifade edildiğinde eğer yıl içinde belirli bir tarih verilmediyse sondaki miladi takvimin güneş yılına göre başlayıp biter. Müslümanların ay takviminde (hicri takvim de denilen ve Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicret ettiği 622 yılıyla başlayan takvim) 377 senesi miladi 948-949 yılına tekabül eder.

Öncelikle yazarken çok keyif aldığım bu kitabı yazmamı isteyen Patricia Crone'a teşekkür etmek istedim. Kendisinin dikkatli ve eleştirel okuması sayesinde bu kitap elinizdeki haline ulaşmıştır. Salvador Pena, Miguel Vega, Michael Lecker, Luis Molina, Manuela Marin ve İspanya Ulusal Araştırma Konseyi (Consejo Superior de Investigaciones Cientificas'daki - CSIC) diğer tüm iş arkadaşlarım bu eserin tamamlanmasında bana çok yardımcı oldular. David Wasserstein'in yorum ve düzeltmeleri kitabın oldukça gelişmesini sağladı. Ayrıca Pepa Cladera ve Filoloji Enstitüsü Kütüphanesi (Biblioteca del Instituto de Filologia) ve Arap Çalışmaları Bölümü (Escuela de Estudios Arabes - CSIC) çalışanlarının yardımları olmasa bu kitap asla yazılamazdı. Bununla birlikte Kasım 2003'te Kurtuba'da gerçekleşen IV. Medinetüzzehrâ Konferansında dinlediklerim şüphesiz ki görüşlerimi büyük oranda etkiledi. Mathilde Cerrolaza, Armanda Rodriguez Fierro, Eduardo Gonzalez-Yarza, Alvaro Alonso, Isabel Colon, Ana Cano Avila ve özellikle David Waines, sevgili babam ve öğlum, bana bu kitabın yazılması sürecinde birçok farklı şekilde yardımcı oldular.

HARİTA : 10. YÜZYILDA ENDÜLÜS VE KUZAY AFİRKA